

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพ มีความสำคัญ ดังเห็นได้จาก นักจิตวิทยา ฌอง เปียเจต์ (Piaget) (พัฒนา ชัฟงศ์. 2550) บอกว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้โดยการเรียนรู้จาก ประสบการณ์เดิมสู่ประสบการณ์ใหม่ ถ้าเด็กมีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพที่ดี จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีศักยภาพยิ่งขึ้น” ดังนั้นความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพ มีความสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมาก เนื่องจากวัตถุหรือสิ่งต่างๆ ไม่ได้มีความถาวรตลอดไป วัตถุหรือสิ่ง ต่างๆ มีการเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ เป็น ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพอย่างหนึ่ง (อัญชลี รัตนชื่น. 2550) และผู้ที่มีความ สามารถด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพดี จะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ และสามารถ เชื่อมโยง เรียนรู้ คิดวางแผนและจินตนาการกว้างไกล สามารถจัดกลุ่มรูปแบบต่างๆ ในสมองได้ดี (อุดม เพชรสังหาร.2550) ความสามารถด้านนี้เป็นความสามารถที่จะช่วยให้มนุษย์เกิดจินตภาพ และนึกเห็นภาพของสิ่งต่างๆ เมื่อแยกออกจากกันได้ และสามารถที่จะมองเห็นเค้าโครง หรือโครงสร้าง เมื่อเอาสิ่งต่างๆ มาประกอบ หรือรวมเข้าด้วยกัน ซึ่งมนุษย์เราใช้ความสามารถด้านนี้ ในการเรียนวิชาเรขาคณิต วาดเขียนและงานฝีมือต่างๆ ดังนั้นความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมตั้งแต่ในวัยเด็ก (อัญชลี รัตนชื่น. 2550) ซึ่งในการใช้ ชีวิตประจำวันของเด็กนั้น เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และใช้ความสามารถ ด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพ ในการจำแนกวัตถุ การเข้าใจลักษณะ ขนาด มิติ การเคลื่อนที่ เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างวัตถุกับวัตถุ วัตถุกับคน หรือตำแหน่งต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ส่งผลต่อพัฒนาการ ด้านสติปัญญาของเด็กในช่วงปฐมวัย และเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้เกี่ยวกับ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ตลอดจนงานศิลปะ ดังนั้นความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพ จึงเป็นรากสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้และมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ ต่อไป

การศึกษาปฐมวัย คือการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาการในเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึง8ขวบหรือชั้นประถมศึกษาปีที่3การจัดการเด็กในที่นี้รวมถึงการจัดการศึกษาทางเป็นทางการ (formal group settings)และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ(informal group settings)เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต

ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยคือการที่ครูจะสอนได้ดีนั้นจำเป็นต้องศึกษาเด็ก ยิ่งกว่านั้นงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการทางสมองมนุษย์ยังเน้นความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะในช่วงของ 5 ของปีแรกของชีวิตว่าเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้ และเด็กจำเป็นต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่จากพ่อแม่หรือผู้ดูแลตั้งแต่แรกเกิดโดยการให้ความรัก การโอบกอด สัมผัส พูดคุย และเล่นกับเด็กเพื่อให้สมองของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ การเข้าใจพัฒนาเด็กส่งผลดีต่อครูผู้สอนหลายประการ ผลดีประการหนึ่งคือ ช่วยให้ครู

เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น ยังสามารถวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนได้มากขึ้น ศักยภาพ การเข้าใจพัฒนาเด็กส่งผลดีต่อครูผู้สอนหลายประการ ผลดีประการหนึ่งคือ ช่วยให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น ยังสามารถวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนได้มากขึ้น

สื่อบูรณาการ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเด็ก ที่จะช่วยให้เด็กสามารถเชื่อมโยง ความรู้ ความคิดรวบยอด หรือทักษะเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งสอดคล้องตามแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 ที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และ บูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามสภาพจริงตามบริบทของชุมชน สื่อบูรณาการ มีความ จำเป็นที่จะต้องจัดให้เหมาะสมกับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งการสร้าง สื่อบูรณาการควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กในสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมที่ต่างกันย่อมมี ความต้องการที่ต่างกัน มีความสนใจแตกต่างกัน จึงควรใช้สื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเด็ก โดยสื่อจะเน้นให้เด็กมีโอกาสสังเกต สำรวจ ฝึกฝนเกิดกระบวนการคิด ประดิษฐ์ ผลงาน และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล.2532) ดังนั้นการเตรียมสื่อต่างๆ ในการจัดการเรียน การสอนสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

การบูรณาการถือว่าเป็นแนวทางหนึ่งของการสอน รวมทั้งเป็นปรัชญาในการสอนที่นำเนื้อหาความรู้จากหลายวิชามาสัมพันธ์ที่จุดเดียวกัน (Focus) หรือหัวเรื่อง (Theme) เดียวกัน (วลัย พานิช, 2546) ทั้งนี้ วรรณาท รักสกุลไทย (2548) ได้สรุปความหมายของการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการไว้ว่าเป็นการจัดประสบการณ์ที่นำความรู้ ความคิดรวบยอด ทักษะ และประสบการณ์สำคัญทั้งหมดที่ผู้เรียนจะได้รับในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มาเชื่อมโยงผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งเป็นการขจัดความซ้ำซ้อน ความไม่สัมพันธ์ และความไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับปฐมวัยศึกษา ซึ่งเน้นการพัฒนาโดยองค์รวม

สถานการณ์ปัจจุบัน

ปัจจุบันนั้นได้มีการส่งเสริมทางด้านมิติสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยอยู่มากซึ่งการส่งเสริมทางด้านมิติสัมพันธ์นั้นจะทำให้เด็กเกิดความสามารถในการรับรู้ตำแหน่งของสิ่งต่างๆเมื่อเทียบกับตำแหน่งหรือจุดอ้างอิงจุดใดจุดหนึ่ง เช่น หากใช้ตัวเด็กเป็นหลักสิ่งที่อยู่รอบตัวเด็กก็จะมีตำแหน่ง หน้า หลัง บน ล่าง ซ้าย ขวา คนที่มีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์จะมีความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของมิติต่างๆไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ ที่ว่าง สถานที่และเวลา สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ และสามารถวามโนภาพของความเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นในใจ รวมทั้งถ่ายทอดออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ ซึ่งเด็กปฐมวัยนั้นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็นอยู่มากจึงได้มีการนำความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และด้านจินตภาพมาพัฒนาในการออกแบบสื่อการเรียนการสอนแบบ

บูรณาการ ซึ่งการบูรณาการที่เหมาะสมกับเด็กในระดับชั้นอนุบาลจนถึงประถม 4 นั้น ควรคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

1. ควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาของสิ่งที่เด็กเรียนอย่างเป็นบูรณาการ โดยครูต้องเลือกจุดเชื่อมโยงที่สำคัญของแต่ละเนื้อหาวิชาให้เด็กเห็น เพื่อให้เด็กสามารถตั้งโจทย์หรือหัวข้อปัญหาในแต่ละวิชาได้ หัวข้อในการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะต้องเป็นการเรียนการสอนจากของจริง และต้องเป็นประโยชน์กับตัวผู้เรียน นอกจากนี้ ครูจะต้องพัฒนาเด็กให้คุ้นเคยกับการหาความรู้ การตั้งสมมติฐาน และวิธีการตั้งคำถามในเรื่องที่มีเนื้อหาสาระต่างๆ ในหลากหลายวิชา เพื่อให้เด็กสามารถเลือกคำถามที่เหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง นอกจากนี้แล้ว แนวคิดหลักและวิธีการสอนที่ใช้กับหลากหลายวิชาเหล่านี้ ครูต้องสอนให้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยบูรณาการ และสอนในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับความสนใจ ระดับสติปัญญา และพัฒนาการทางสังคมของเด็ก

2. สร้างชุมชนการเรียนรู้ที่ทั้งครูและเด็กสามารถเลือกหัวข้อ โจทย์ และยุทธศาสตร์ในการเรียนด้วยกัน ครูและนักเรียนจะต้องรักษาคุณภาพของประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างเรื่องที่ครูคิดขึ้น และเรื่องที่นักเรียนคิด

3. พัฒนาห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตย เลือกหลักสูตรและจัดห้องเรียนที่ก่อให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ ที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทั้งความเป็นอิสระในฐานะที่เป็นผู้สืบค้นความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกันกับทั้งเพื่อนนักเรียนและกับครูในการตั้งคำถาม และความสามารถสืบค้นหัวข้อการเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหา ครูต้องให้กำลังใจเด็กโดยการเพิ่มความรับผิดชอบด้านการเรียนของพวกเขา เพื่อที่เด็กจะเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะหาข้อมูลต่างๆ เข้าใจและถ่ายทอดความคิดของตนเองออกมาเป็นคำพูดได้ และมีความสามารถในการตัดสินใจ

4. สร้างโอกาสที่หลากหลายในการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย อาทิเช่น การถกเถียงทางความคิด การสืบค้นความรู้ การจัดทำผลงาน การแสดงละคร และการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถ มุมมอง ประสบการณ์ สติวิ และความสนใจแตกต่างกันจะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติในด้านบวกต่อผู้อื่นและต่อการเรียนรู้

5. เคารพความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม นักเรียนควรเรียนโดยใช้ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่หลากหลาย สร้างประสบการณ์การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และมีหลายมุมมอง

6. สอนให้นักเรียนใช้ข้อมูลหลายแหล่ง อันประกอบไปด้วยข้อมูลดิบ การพูดคุยซักถาม การสังเกตโดยตรง และการทดลอง การใช้ข้อมูลหลายแหล่งและหลากหลายเป็นผลดีกับเด็กที่มีวิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และระดับความสามารถที่ต่างกันไป ครูควรสอนให้เด็กเห็นความสำคัญของการตรวจสอบซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความถูกต้องแม่นยำและลดอคติ รวมทั้งพัฒนาความสามารถของเด็กในการเลือกแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์มากที่สุดสำหรับการสืบค้นข้อมูลในการแก้ปัญหาต่างๆ

7. ใช้ระบบสัญลักษณ์หลากหลายรูปแบบเป็นเครื่องมือในการนำเสนอความรู้ สัญลักษณ์ที่ว่าเป็นนี้อาจหมายถึงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในภาษา คณิตศาสตร์ ดนตรี ศิลป์ รวมทั้งตาราง แผ่นชาร์จ และกราฟแผนภูมิ

8. ใช้วิธีประเมินหลายรูปแบบทั้งในแง่กระบวนการและการแสดงออกทางการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินผลในระหว่างกระบวนการตั้งคำถามควรนำนักเรียนและครูไปสู่จุดการพิจารณาเลือกเกณฑ์ร่วมกันว่า งานที่มีคุณภาพเป็นอย่างไร การตัดสินใจว่าจะสอนแบบใดควรอยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์การประเมินทั้งอย่างไรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อันได้แก่การสังเกต การพิจารณาจากแฟ้มสะสมงาน และการประเมินการแสดงออก ด้านการเรียนรู้ของเด็ก

เอกสารอ้างอิง

สิริธร สันแดง. (2559). การออกแบบสื่อบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และจินตภาพสำหรับเด็กปฐมวัย.” วิทยานิพนธ์ (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปิยวรรณ ประสันตีสุข. (2555). เทคนิคการเรียนรู้แบบบูรณาการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2561.จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=27229&Key=news_research.